

Sygn. akt I UK 417/16

POSTANOWIENIE

Dnia 13 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania O. B. , M. B. i N. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.
o odszkodowanie z tytułu wypadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w P.
z dnia 20 maja 2016 r., sygn. akt VI Ua (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. wyrokiem z dnia 20 maja 2016 r., na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 16 czerwca 2015 r., którym zmieniono decyzję organu rentowego z dnia 25 września 2014 r., odmawiającą wnioskodawcom O. B. oraz jej synom M. i N. B. prawa do wypłaty jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci J. B. na skutek wypadku przy prowadzeniu działalności gospodarczej z dnia 27 maja 2011 r. i przyznano wnioskodawcom prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci J. B. , w ten sposób, że oddalił odwołania.

Sąd Okręgowy nie podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji jakoby wnioskodawcy nie posiadali wiedzy o zadłużeniach składkowych J. B. i ich wysokości. W uzasadnieniu decyzji z dnia 31 stycznia 2013 r., organ rentowy odmówił M. B. prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu wskazując, że świadczenie to nie przysługuje ze względu na zadłużenie J. B. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. Wysokość tego zadłużenia została następnie podana w uzasadnieniach wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 4 czerwca 2013 r. (VI U (...)) i Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 20 maja 2014 r. (III AUa (...)). Zatem w dniu 4 czerwca 2013 r. wnioskodawcy wiedzieli o wysokości zadłużenia. Zresztą już w odwołaniu od decyzji z dnia 31 stycznia 2013 r. M. B. żądał umorzenia należności ze względu na odrzucenie spadku po zmarłym ojcu J. B. . Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 1242 ze zm., dalej jako ustawa wypadkowa) prawo do jednorazowego odszkodowania dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego przedawnia się, jeżeli jego zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę przekraczającą 6,60 zł nie zostanie uregulowane w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku. Stosownie do przyjętego orzecznictwa termin przedawnienia może ulec zawieszeniu między innymi, jeżeli w trakcie 6 miesięcy wnioskodawca wszczął postępowanie sądowe lub administracyjne, zmierzające do ustalenia precyzyjnej kwoty zaległości składkowych - do czasu prawomocnego zakończenia tych postępowań. W rozpoznawanej sprawie śmiertelny wypadek przy prowadzeniu działalności gospodarczej nastąpił w dniu 27 maja 2011 r., zatem 6 miesięczny termin przedawnienia upływał w dniu 27 listopada 2011 r. Natomiast wnioskodawcy wszczęli postępowanie sądowe zmierzające do uzyskania świadczeń wynikających z ustawy wypadkowej we wrześniu 2012 r. występując o rentę rodzinną po zmarłym oraz w lipcu 2013 r. o jednorazowe odszkodowanie, a więc już po upływie tego terminu. Wszczęcie tych postępowań nie spowodowało więc zawieszenia terminu przedawnienia z art. 6 ust. 3 ustawy wypadkowej. Tym samym wnioskodawcy nie spełnili przesłanki nabycia prawa do jednorazowego odszkodowania, gdyż J. B. w dniu wypadku posiadał zadłużenie z tytułu składek na kwotę przekraczającą 6,60 zł, które nie zostało uregulowane w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiedli wnioskodawcy O., M. i N. B. . Zaskarżając wyrok w całości, wnieśli o jego uchylenie w całości i oddalenie apelacji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżących kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawach naruszenia przepisów prawa materialnego i przepisów postępowania, a to:

1) art. 5 k.c. i 8 k.p. w związku z art. 6 ust. 2 i 3 ustawy wypadkowej przez ich niezastosowanie i uwzględnienie zarzutu przedawnienia naruszającego zasady współżycia społecznego oraz stanowiącego nadużycie prawa;

2) art. 58 ustawy wypadkowej w związku z art. 67 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 372 ze zm., dalej jako ustawa zasiłkowa) przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że przerwanie biegu przedawnienia roszczenia o wypłatę jednorazowego odszkodowania z tytułu śmierci ubezpieczonego możliwe jest jedynie w przypadku wszczęcia przez wnioskodawcę postępowania sądowego lub administracyjnego zmierzającego do ustalenia zaległości składowych;

3) art. 34 ust. 1 pkt 1, art. 40 ust. 2 pkt 4 oraz art. 50 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) w związku z art. 217 k.p.a. przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że wielokrotna odmowa udzielenia informacji o wysokości zadłużenia przez organ rentowy, a następnie kilkakrotne wskazywanie tego zadłużenia w mylnej wysokości, nie miały znaczenia dla oceny prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy i nie zostały poddane ocenie;

4) art. 382 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego oraz pominięcie szeregu dowodów zawartych w aktach sprawy, co doprowadziło do błędnych ustaleń faktycznych odmiennych od ustaleń Sądu pierwszej instancji: - przez pominięcie, że postępowanie sądowe zmierzające do uzyskania świadczeń z

ustawy wypadkowej zostało wszczęte przez skarżących dopiero we wrześniu 2012 r. z uwagi na wprowadzenie ich w błąd przez pracowników organu rentowego wskazujących, że nie ma znaczenia termin w jakim złożony zostanie wniosek o wypłatę odszkodowania; - przez przyjęcie, że skarżący posiadali wiedzę o zadłużeniu zmarłego i jego wysokości w sytuacji, gdy rzetelna informacja co do wysokości zadłużenia udzielona została im przez organ rentowy dopiero na kolejne zobowiązanie Sądu Rejonowego pismem z dnia 20 maja 2015 r., a podawane wcześniej kwoty (np. w wyroku z dnia 20 maja 2014 r., III AUa (...)) okazywały się nieprawdziwe.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali oczywiste uzasadnienie skargi z uwagi na ewidentne pomicie naruszenia przez organ rentowy zasad współżycia społecznego polegające na akceptowaniu przez Sąd Okręgowy sytuacji, w której organ rentowy wprowadził skarżących w błąd, wywodzi korzystne dla siebie skutki prawne, pozbawiając skarżących prawa do świadczeń mimo że uiścili zaległe składki na ubezpieczenie we wskazanej przez organ rentowy kwocie ponad 6.500 zł niezwłocznie po uzyskaniu niezbędnych w tym celu informacji, tj. wskazaniu im wysokości tego zadłużenia.

W sprawie występują ponadto istotne zagadnienia prawne, z których pierwsze „dotyka problematyki dorozumianego rozpoznania przez Sąd Rejonowy wniosku o przywrócenie terminu do uiszczenia zaległych składek na ubezpieczenie społeczne, złożonego przez uprawnionych wraz z odwołaniem od decyzji ZUS-u”. Drugie dotyczy zastosowania art. 67 ust. 3 zasiłkowej w odniesieniu do art. 6 ust. 2 i 3 w związku z art. 58 ustawy wypadkowej w zakresie możliwości i trybu przywrócenia terminu materialnoprawnego przez sąd rozpoznający odwołanie od decyzji ZUS do uregulowania zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne oraz jego ewentualnego skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o oddalenie skargi w całości oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżący wskazuje na przesłankę oczywistego uzasadnienia skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) i występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., z uwagi na brak wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na pierwszy rzut oka. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). Jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Ponadto z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet

oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Wniesiona skarga w żadnym zakresie wymienionych wyżej warunków nie spełnia.

W razie powołania się na przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., skarżący powinien mieć na uwadze, że zagadnienie prawne jest to zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie

zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51, z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784, z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575). Ponadto przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011, z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Przedstawione w skardze „zagadnienia prawne” nie spełniają powyższych wymagań. Pierwsze z nich nie wskazuje żadnych przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane ani argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Drugie „zagadnienie” wprawdzie odwołuje się do konkretnych przepisów jednak przedstawione zostało w sposób ogólny i nieprecyzyjny, sprowadzający się do zasygnalizowania problematyki zastosowania wymienionych w nim przepisów „w zakresie możliwości i trybu przywrócenia terminu materialnoprawnego (...) do uregulowania zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne oraz jego ewentualnego skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia”. Zagadnienie to nie odwołuje się w generalny i abstrakcyjny sposób do treści przepisów, na podstawie których zostało sformułowane, nie wyjaśnia, w czym tkwią trudności w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych i do jakich rozbieżnych stanowisk może prowadzić próba wykładni tych przepisów. Argumentów za istnieniem okoliczności przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania należałoby poszukiwać zatem w innych elementach przedmiotowego środka zaskarżenia, tj. w podstawach kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Nie jest jednak rolą Sądu Najwyższego zastępowanie wnoszącego skargę w prawidłowym jej redagowaniu. Stąd przedstawione w skardze problemy należało uznać za pozór przesłanek przedsądu, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym. Żądanie zasądzenia kosztów w postępowaniu kasacyjnym odnosiło się wyłącznie do wydania przez Sąd Najwyższy wyroku oddalającego skargę – w razie przyjęcia jej do rozpoznania i rozpatrzenia. Wobec tego koszty odpowiedzi na skargę kasacyjną, w której nie wskazano argumentów dotyczących przyczyn kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 k.p.c.)

uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie mogą być uznane – w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania – za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961 czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).